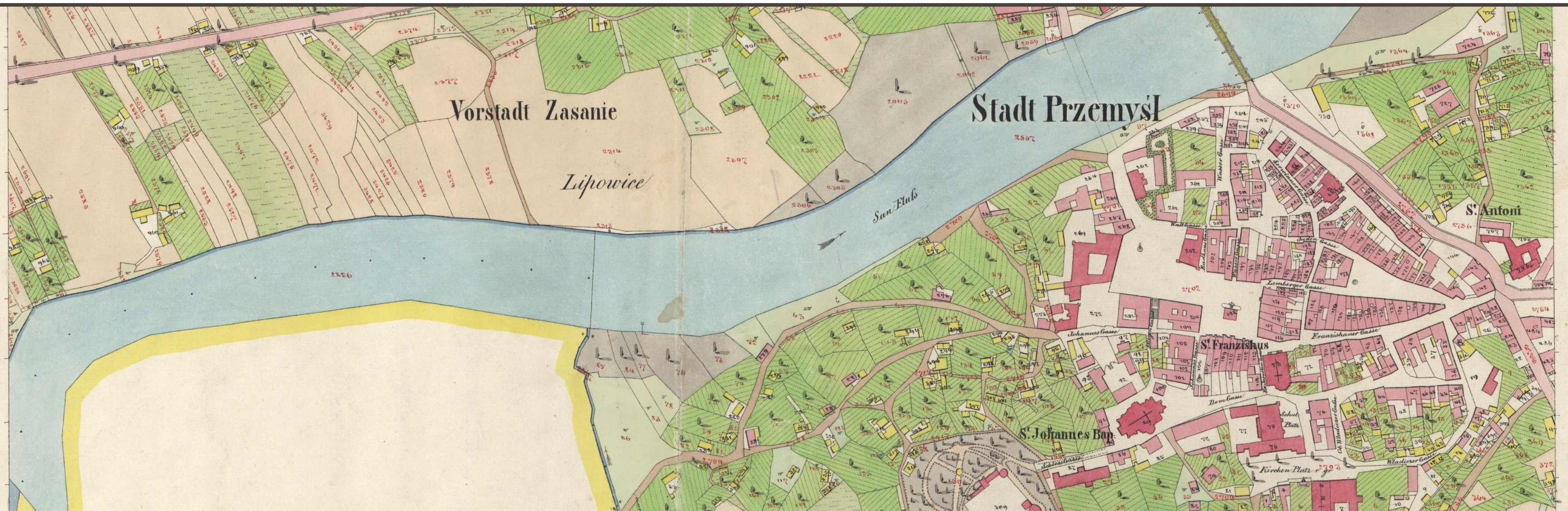

Potencjał informacyjny dokumentacji katastru austriackiego w badaniach genealogicznych

mgr inż. Kacper Zgórski

Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie

V Akademia Kartografii i Geoinformatyki
„POLSKA KARTOGRAFIA I GEOINFORMATYKA
NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ”

Wrocław, 21-22 maja 2026r.

Politechnika
Wrocławska

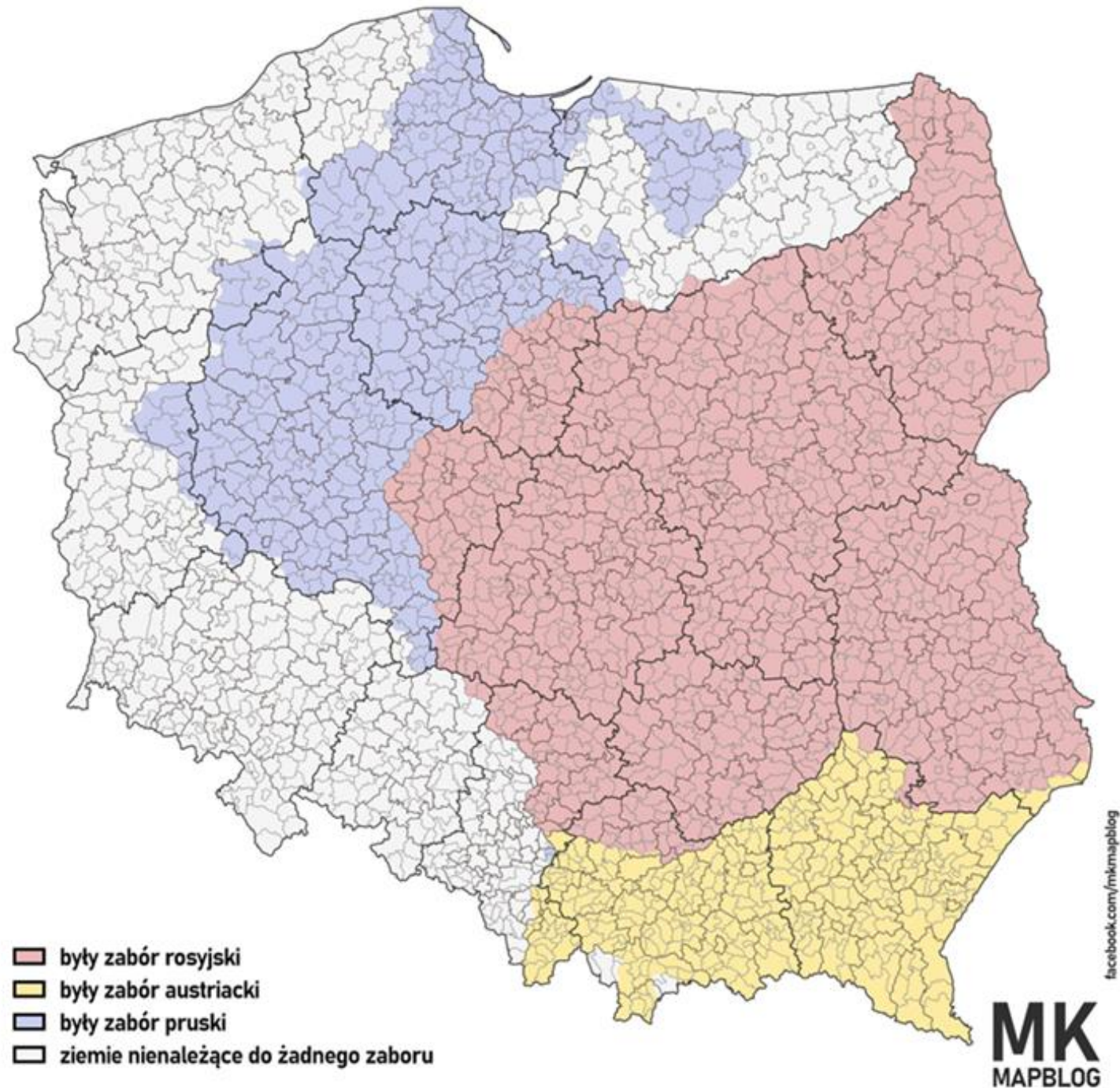

Wydział Geoinżynierii,
Górnictwa i Geologii

Zarys historyczny

Zabory

na tle obecnego podziału administracyjnego Polski

Zasięg katastru austriackiego w Polsce
źródło: Facebook – Maciej Kazimierz Mapblog

W roku 1772 nastąpił pierwszy rozbiór Polski. Austria zagarnęła wtedy południowo-zachodnią część ziem państwa polskiego, nazwanych później Galicją i Lodomerią. Zabory jako utrata suwerenności państwa budzą w nas oczywiście negatywne skojarzenia, jednak w dziedzinie nauki i administracji państwowej na terenie zaboru austriackiego nastąpił wyraźny postęp. Zabór austriacki nie zahamował rozwoju zagarniętych terenów, a nawet wzbogacił je o kataster gruntowy.

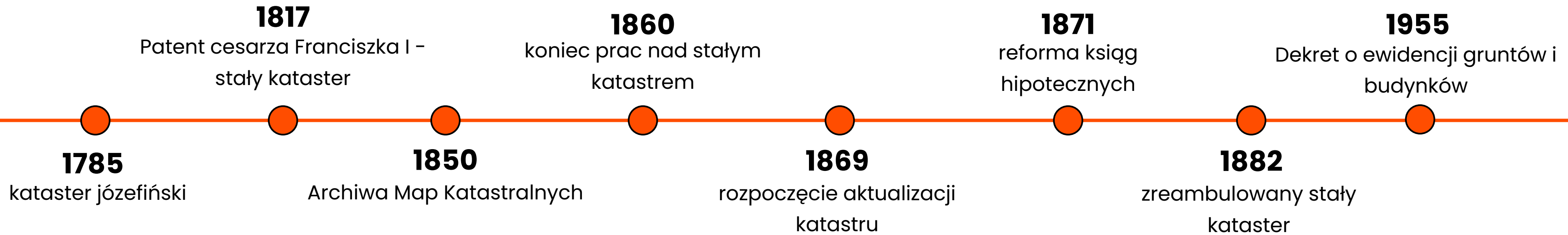
W czasie kiedy nastąpił pierwszy rozbiór polski na obszarze Austrii obowiązywał już tak zwany kataster terezański wprowadzony w 1746 roku reformą systemu podatkowego przez Marię Teresę, cesarzową Austrii. W roku 1777 na terenach zagarniętych przez Austrię przystąpiono już do przygotowań do założenia katastru podatku gruntowego, na podobieństwo katastru mediolańskiego w Lombardii.

Cesarz Józef II patentem cesarskim z dnia 20 kwietnia 1785 r. podjął reformę katastru. Sporządzony nowy spis, zwany katastem józefińskim, wprowadzał nową jednostkę podstawową zwaną działką gruntową, w miejsce posiadłości, co umożliwiło przeprowadzenie dokładnych pomiarów geodezyjnych. W tym okresie powstały również pierwsze księgi hipoteczne.

Powołano trzy specjalne komisje podlegające pod Główną Komisję ustaloną dla całego państwa oraz podkomisje mające na celu pozyskać jak najwięcej informacji o posiadanych nieruchomościach oraz dokonać ich spisu. W celu zachęcenia ludności do pomocy w zamierzonych celach i do wzięcia udziału w zeznaniach uchylono dotychczasowe kary za wcześniejsze zatajenie posiadania gruntów przed wymiarem podatkowym. Za oszustwo podczas zeznań przewidziano kary pieniężne przekazywane na rzecz tego kto je wykrył i przekazał komisji. Jeśli jakaś posiadłość nie została zgłoszona w zeznaniach ulegała konfiskacie i zostawała przekazana na rzecz osoby która to wykryła i zawiadomiła o tym komisję, w formie własności lub gotówki ze sprzedaży tej nieruchomości w formie licytacji.

Prace nad wprowadzeniem katastru józefińskiego ukończono bardzo szybko, bo w 1787 roku. Niestety szybkie tempo przeprowadzania pomiarów pociągnęło za sobą liczne niedoskonałości oraz błędne założenia systemu józefińskiego. Zgodnie z nimi podstawę wymiaru podatku stanowił dochód brutto z parceli, co doprowadziło do rażących nierówności w opodatkowaniu i wywołało powszechne niezadowolenie. Następca Józefa II, Leopold II, został w związku z tym zmuszony do wydania w 1792 roku dekretu przywracającego dawne zasady wymiaru podatku.

Zarys historyczny

Patentem cesarza Franciszka I o podatku gruntowym z 23 grudnia 1817, wprowadzono stały kataster na terenach zaboru austriackiego. Patent ten określał między innymi wytyczne do pomiarów i kartowania map, kto będzie odpowiedzialny za szacowanie gruntów oraz co ma być objęte wymiarem podatkowym. Prace pomiarowe rozpoczęte w 1817 roku prowadzono na obszarze całej Austrii, obejmując nimi również ziemie polskie znajdujące się pod zaborem austriackim. Zostały one zakończone w 1860 roku. Ze względu na długi okres realizacji zaistniała potrzeba aktualizacji sporządzonego wcześniej stałego katastru podatku gruntowego. W 1869 roku rozpoczęto jego aktualizację opartą na ponownych pomiarach, określaną wówczas mianem reambulacji. Prace te ukończono w 1882 roku, a sporządzoną dokumentację nazwano zreambulowanym stałym katastrem podatku gruntowego.

W 1850 roku przy Ministerstwie Skarbu w Wiedniu utworzono Generalną Dyрекcję Katastru Gruntowego. Ponadto w Wiedniu powołano Centralne Archiwum Map Katastralnych, natomiast na terenie całej Austrii utworzono Archiwa Map Katastralnych funkcjonujące jako samodzielne jednostki organizacyjne. Dla obszaru Galicji archiwum takie znajdowało się we Lwowie. W wyniku odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 roku oraz wydarzeń II wojny światowej materiały archiwalne uległy rozproszeniu. Obecnie znajdują się one w Archiwum Państwowym w Krakowie, w archiwach we Lwowie i Przemyślu.

Na podstawie powszechnej ustawy o księgach gruntowych z dnia 25 lipca 1871 obowiązującej na terenie Galicji przeprowadzono reformę ksiąg hipotecznych. Zostały w tym czasie założone księgi gruntowe dla każdej gminy katastralnej, zastępując tym samym księgi hipoteczne posiadłości ziemskich, które zostały zlikwidowane. W momencie wejścia w życie ustawy z 1871 roku prace pomiarowe związane z zakładaniem stałego katastru były już zakończone, jednak pomiary związane z reambulacją operatu katastralnego nadal trwały, dlatego założenie ksiąg gruntowych wstrzymano do czasu uaktualnienia operatu. Celem księgi gruntowej było ujawnienie stanu prawnego nieruchomości.

Po zakończeniu w 1918 roku I Wojny Światowej Polska odzyskała ziemie, wcześniej objęte trzema zaborami. Terytoria te różniły się między innymi poziomem zagospodarowania, ustrojem rolnym i systemem opodatkowania gruntów. Podczas dwudziestolecia międzywojennego w południowych województwach, a więc na terenie byłego zaboru austriackiego nadal obowiązywały przepisy z czasów przedwojennych.

W Polsce po przejściu austriackiego katastru istniały trzy osobne układy katastralne obowiązujące do 1939 roku. Pierwsze, skuteczne działania w kierunku modernizacji katastru podjęto tak naprawdę dopiero w 1955 roku. Na podstawie dekretu z 1955 r. o ewidencji gruntów i budynków rozpoczęły się prace nad zakładaniem jednolitej ewidencji gruntów obejmującej terytorium całego kraju.

Księgi gruntowe

119

Liczba wykazu hipotecznego 138

Gmina Katastralna *Radwanice*

Sąd powiatowy *dalej wydział Rejentów*

Liczba katastralna	Oznaczenie parceli (numer domu, rodzaj uprawy)	Liczba katastralna	Oznaczenie parceli (numer domu, rodzaj uprawy)
65	budynki mieszkalny i gosp.		
493	budynki mieszkalny i gosp.		
494	rola		
495	rola		
496	rola		
497	rola		
498	rola		
499	rola		
500	rola		
501	rola		
502	rola		
503	rola		
17	dz. o pow. 44 a 24m ² obr. 93		
16	u obr. 93		
369/1	o pow. 13a 52m ² , u obr. 211		
369/2	o pow. 04a 87m ² , u obr. 211		

Wykaz ramowy
Numerowi: 385 62
Data: dnia 19. lutego 1907

Wpis

1. 1905 pod 27. maja 1905 - Na podstawie uchwały sądowniczej z 9. 9. 1905. Wskazanie 16. unieruchomienie 16. na pag. 493 495. 521. unieruchomienie 16. do roku 1910. Na 4. 30 pag. 1132. 12. pag. 496 jest rola na pag. 496 pastwiskiem -

2. 1905 pod 17. listopada 1905 -

3. 1905 pod 22. czerwca 1905 -

4. 1905 pod 22. czerwca 1905 -

5. 1905 pod 12. czerwca 1905 -

743/70

499/73

499/73

4950/18

Forma IV, do § 31. (arkusz zwierzchni.)
1.
dla mniejszych posiadaczy

1390

Wpis

1. 1905 pod 27. maja 1905 - Na podstawie uchwały sądowniczej z 9. 9. 1905. Wskazanie 16. unieruchomienie 16. na pag. 493 495. 521. unieruchomienie 16. do roku 1910. Na 4. 30 pag. 1132. 12. pag. 496 jest rola na pag. 496 pastwiskiem -

2. 1905 pod 17. listopada 1905 -

3. 1905 pod 22. czerwca 1905 -

4. 1905 pod 22. czerwca 1905 -

5. 1905 pod 12. czerwca 1905 -

743/70

499/73

499/73

4950/18

Forma IV, do § 31. (arkusz zwierzchni.)
1.
dla mniejszych posiadaczy

W księdze głównej zawarte były wykazy hipoteczne, tak zwane Lwh - liczba wykazu hipotecznego, oznaczane liczbami w kolejności arytmetycznej, do których wpisywało się ciała hipoteczne i zmiany jakie zachodzą w tych ciałach oraz prawa rzeczowe odnoszące się do ciał hipotecznych i tych zmian. Wpis każdej nieruchomości do księgi gruntowej był obowiązkowy, za wyjątkiem dóbr publicznych.

Wykaz hipoteczny składał się z trzech kart.

- Karta A - karta majątkowa, składająca się z dwóch części:
 - A/1 zawierająca nazwę ciała hipotecznego, nazwę gminy katastralnej, liczbę porządkową, numer parceli katastralnej oraz rodzaj jej uprawy.
 - A/2 składała się z liczby porządkowej oraz wszystkich zmian w stanie własności przedmiotu czyli odpisanie i dopisanie parcel katastralnych.
- Karta B - karta własności, w której wpisywano imię i nazwisko właściciela oraz ograniczenia związane z zarządzaniem nieruchomością oraz z nią samą.
- Karta C - karta ciężarów, która zawierała wszelkie prawa ciężące na nieruchomości takie jak służebność, czy prawo zastawu oraz wszelkie zmiany dotyczące tych praw.

Księgi gruntowe
źródło: archiwum własne

Operat katastralny

Szkic indykacyjny
źródło: Archiwum Narodowe w Krakowie

Operat katastralny utrzymywano w zgodności zarówno z aktualnym stanem faktycznym, jak i z księgami gruntowymi. Jego stopniowa dezaktualizacja na ziemiach polskich nastąpiła dopiero w okresie międzywojennym, a szczególnie po zakończeniu II wojny światowej.

Ze wspomnianych powyżej dokumentów możemy z łatwością odczytać nie tylko to, kto i gdzie mieszkał, ale również jakie grunty posiadał. W połączeniu ze skalibrowaną mapą katastralną daje nam to bardzo precyzyjny obraz lokalizacji domu oraz struktury gospodarstwa.

Co istotne, dane te mają szczególną wartość w analizie zmian osadnictwa - pozwalają prześledzić rozwój zabudowy, przekształcenia układu przestrzennego wsi oraz zmiany w sposobie użytkowania gruntów na przestrzeni czasu.

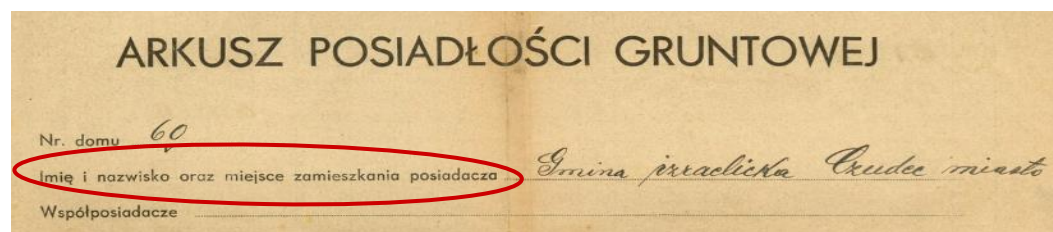
Podstawę prowadzenia katastru stanowił operat katastralny. Sporządzano go dla każdej gminy katastralnej na podstawie oryginalnego operatu zawierającego najistotniejsze dane niezbędne do opracowania katastru podatku gruntowego. Operat katastru podatku gruntowego obejmował część kartograficzną oraz opisową. Na część kartograficzną składały się: mapa katastralna, szkice indykacyjne oraz manualia. Z kolei część opisowa obejmowała protokół parcelowy, arkusze posiadłości gruntowych, alfabetyczny spis właścicieli gruntów oraz sumariusz, stanowiący zbiorcze zestawienie arkuszy posiadłości gruntowych.

Podstawowym dokumentem części kartograficznej była mapa katastralna. Aktualizacji danych zawartych w operacie dokonywano na podstawie tzw. szkiców indykacyjnych, na które nanoszono pomiary aktualizacyjne. Elementem części kartograficznej były również manualia, będące kopiami pierwotnych szkiców polowych.

Protokół parcelowy
źródło: Archiwum Państwowe w Przemyśle

Liczba parcelowa	N° karty mapy	Liczba parceli	Posiadacz gruntu			Odwolanie się do numerów porządkowych wykazu zmian przyszłej ewidencji	Rodzaj uprawy podług wyniku		Gruntów ulegających podatkowi				Objętość powierzchni gruntów od podatku uwolnionych				Uwaga
			Imię i nazwisko	Miejsce zamieszkania	Klasa		Objętość powierzchni	dochód czysty	Grunty pod budowlami i podwórza		Inne						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
6081	3	670	64	118	Jęka Duka Paraska	Przemysł	rola	rola	403								
6082	3	670	64	118	ato	"	rola	rola	402								
6083	3	670	64	118	ato	"	rola	rola	403								
6084	3	670	60	117	Hlisczek Wawiorski	"	rola	rola	401								
6085	3	671	64	117	Łobka Dymitro	"	rola	rola	433								
6086	3	671	60	117	Hlisczek Wawiorski	"	rola	rola	585								
6087	3	671	64	118	Jęka Duka Paraska	"	rola	rola	102								
6088	3	671	60	117	Hlisczek Wawiorski	"	rola	rola	53								
6089	3	672	64	117	Łobka Dymitro	"	rola	rola	590								
6090	3	672	64	118	Jęka Duka Paraska	"	rola	rola	375								
6091	3	672	64	118	ato	"	rola	rola	31								
6092	3	672	64	118	ato	"	rola	rola	153								
6093	3	672	60	117	Łobka Dymitro	"	rola	rola	155								
6094	3	672	64	118	Jęka Duka Paraska	"	rola	rola	176								
6095	3	672	60	117	Hlisczek Wawiorski	"	rola	rola	193								

Dostępne materiały katastralne

Protokół parcelowy sporządzano na podstawie pomierzonych, obliczonych oraz wyrównanych powierzchni parcel. Dokument ten zawierał między innymi numer arkusza mapy, nazwę niwy, numer parceli, numer domu, nazwisko i miejsce zamieszkania posiadacza, rodzaj uprawy, powierzchnię, klasę gruntu, wysokość czystego przychodu oraz informacje o zmianach. Parcele w protokole ujmowano według kolejności numerycznej, przy czym w pierwszej kolejności wpisywano parcele budowlane, a następnie gruntowe.

Na podstawie protokołu parcelowego sporządzano alfabetyczny spis właścicieli gruntów. Oprócz imienia i nazwiska posiadacza zawierał on również adres zamieszkania właściciela oraz numer porządkowy arkusza posiadłości gruntowej.

Ze spisu alfabetycznego sporządzano dla każdego właściciela wyciąg określany jako arkusz posiadłości gruntowej. Dokument ten tworzono dla każdego ujawnionego posiadacza według tzw. jednostki podatkowej. Zgodnie z ustawą z 1883 roku jednostkę podatkową stanowiły grunty należące do jednej osoby, położone w obrębie danej gminy katastralnej.

Strona tytułowa arkusza posiadłości gruntowej zawierała numer porządkowy dokumentu, nazwę kraju, powiat, gminę, numer karty gruntowej, a także imię i nazwisko posiadacza, jego adres oraz informacje dotyczące udziałów w przypadku współwłasności. Wewnętrzne strony arkusza obejmowały numer arkusza mapy, numer parceli, oznaczenie ciała hipotecznego według księgi gruntowej, nazwę niwy, klasę gruntu, podział według rodzaju upraw, wysokość przychodu z poszczególnych upraw oraz rubrykę przeznaczoną do wpisywania zmian.

Elementem operatu był również sumariusz, stanowiący zbiorcze zestawienie arkuszy posiadłości gruntowych.

Nr. arkusza mapy	Nr. parceli	Nr. wykazu księgi gruntowej	Nazwa niwy	Klasa	Role	
					Powierzchnia ha a m ²	Czysty dochód zl. gr.
8	75	344	Bożnica	3		
8	150	1				
8	110	339	Taxmia			
	132		imentarz			

Arkusz posiadłości gruntowej
źródło: Archiwum Państwowe w Rzeszowie

Liczba porządkowa	Nr. karty mapy	Nazwa niwy lub jej Nr.	Liczba parceli	Nr. domu	Liczba współposiadaczy	Posiadacz gruntu		Odwolanie się do numerów porządkowych wykazu zmian przyszłej ewidencji	Rodzaj uprawy podług wyniku	
						Imię i nazwisko	Miejsce zamieszkania		pomiaru	klasowania
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
944	2		900		398	Piotr Anonimowy	Debiaca			
945	"		905	29	315	Piotr Piele	Przedmieście Kausary		rola	
946	"		905	2	498	Hazimok Karol	Lanada		rola	
947	"		905	3	345	Thelich Władysław	Przedmieście Kausary		rola	
948	"		906	29	315	Piotr Piele	"		rola	

Protokół parcelowy
źródło: Archiwum Państwowe w Przemyślu

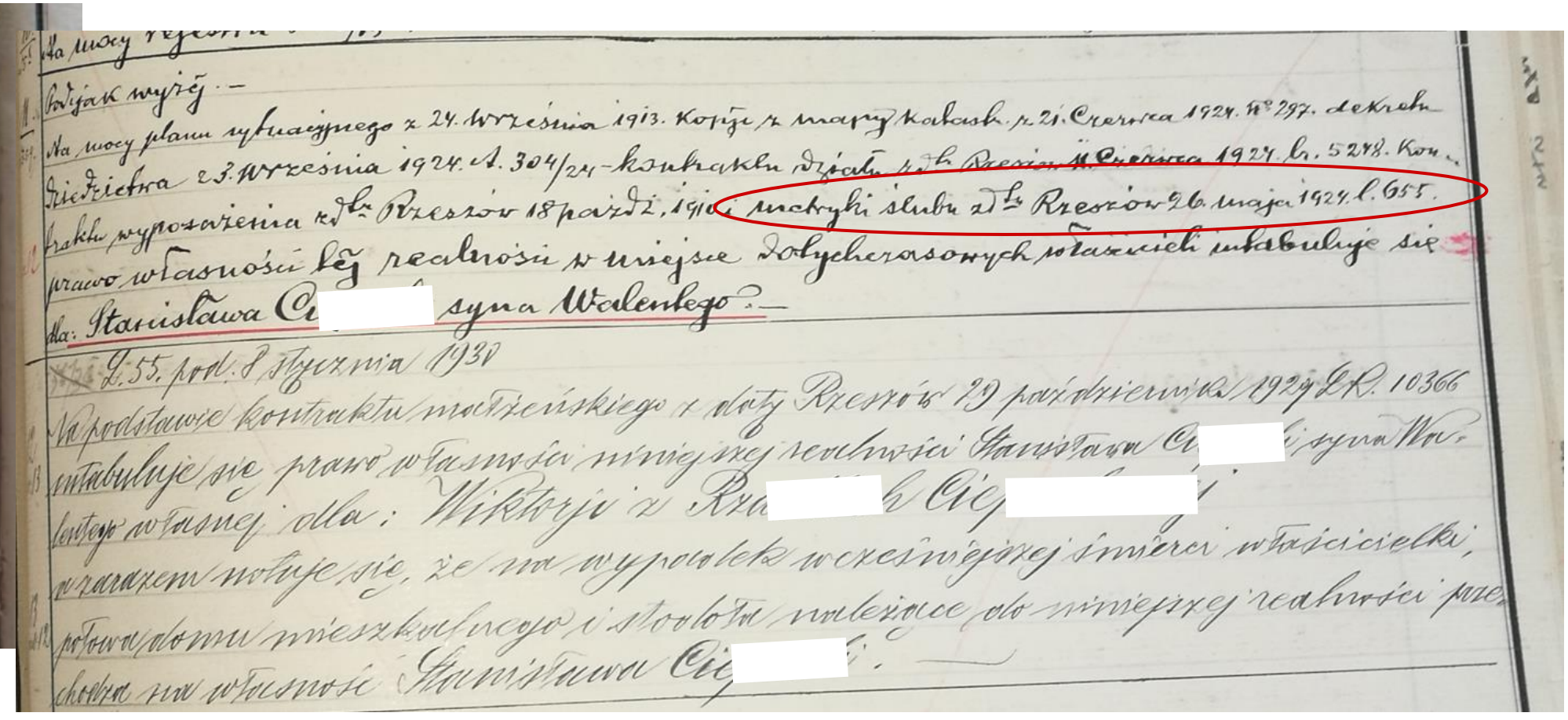
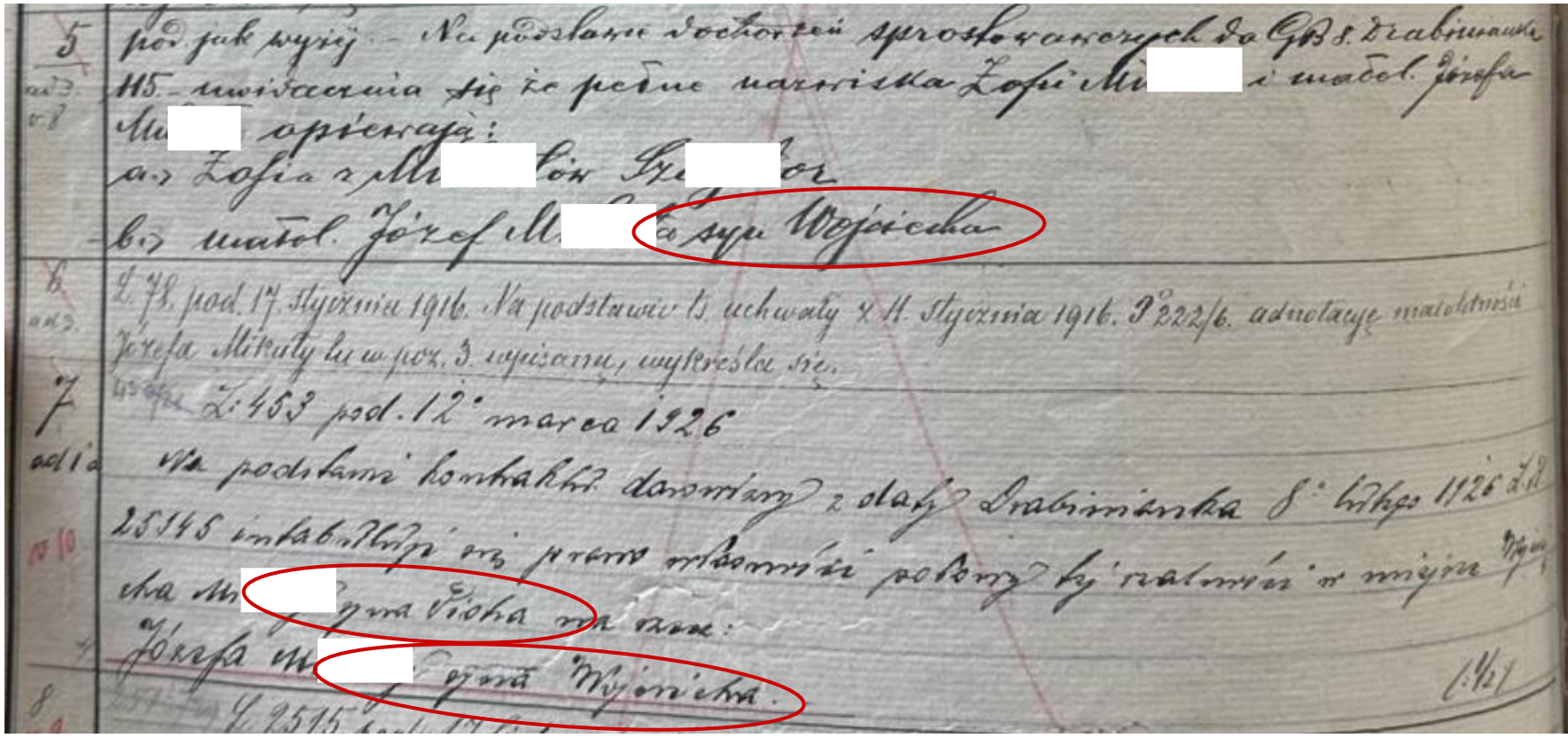
Des Grundeigentümer Właściciela Gruntu		Neue topographische Zahlen Nowe topograficzne Liczby	
Zunamen in alphabetischer Ordnung danu - Wotnania	Wohnort Miejsce zamieszkania		
Nazwisko w porządku alfabetycznym Liczba Imię - chrzestno	Numer Dagna Numer Dagna		
22. Anuska Oleś	Włoc	100. 102. 103. 104. 012. 105.	
23. Kozak Michał	"	104. 221. 222. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.	

Sumariusz
źródło: Archiwum Państwowe w Przemyślu

Porząd. karty Domu	Nazwisko	Miejsc. zamieszkania	Posiada I	grunta pod nowo II	
Nr.	Posiadacza gruntu		Golez	Góra Goryżowa	
I	Pota Kotodziejowska i Ciomciówka				
1	93. Pota Kotodziejowska i Ciomciówka	rolnik	52. 53. 55. 56.	169. 170. 171. 172. 173. 174. 175.	
3	40. Pota Kotodziejowska i Ciomciówka	"	57. 58. 59. 60. 79.	177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.	

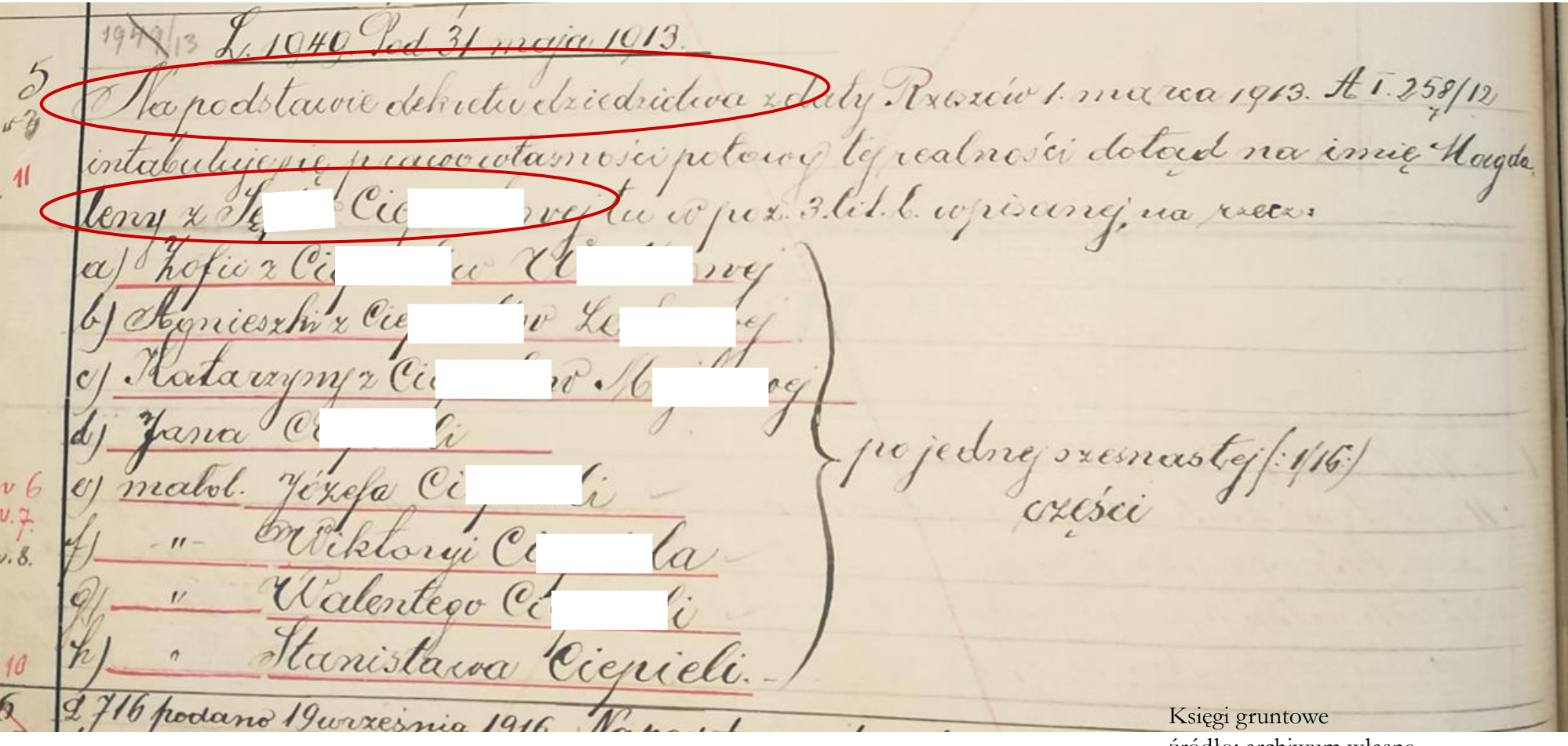
Alfabetyczny spis posiadaczy gruntowych
źródło: Archiwum Państwowe w Przemyślu

Potencjał dokumentacji katastru austriackiego dla badań genealogicznych

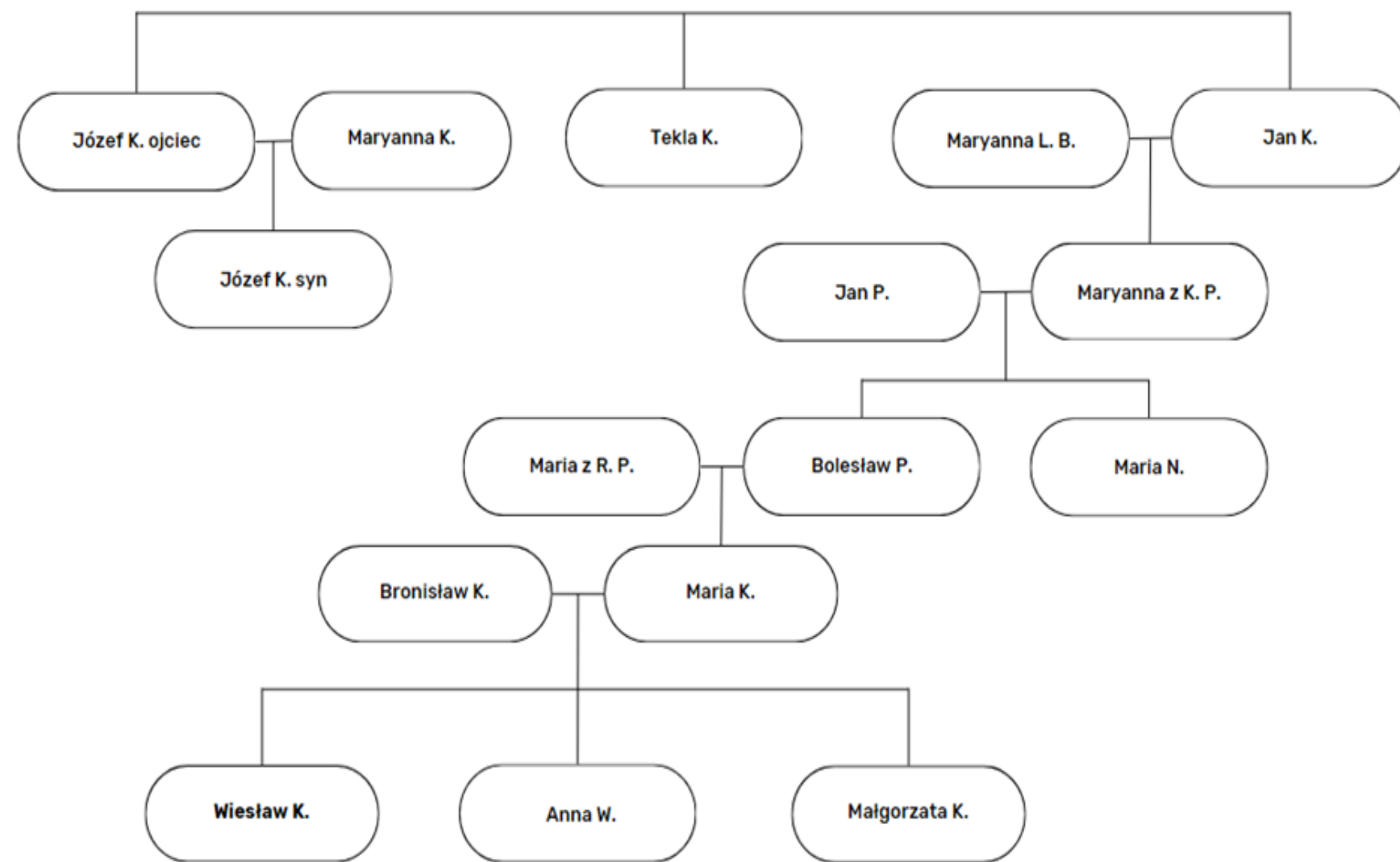
Informacje zawarte w księgach gruntowych mają charakter szczegółowy i często pozwalają uzupełnić brakujące elementy badań lub zawierają odwołania kierujące do innych zbiorów dokumentów. Wpisy znajdujące się w wykazach hipotecznych niekiedy obejmują wzmianki o urzędach parafialnych, w których można odnaleźć cenne materiały dotyczące aktów urodzenia, świadectw chrztu, aktów małżeństwa czy aktów zgonu członków rodziny.

W księgach gruntowych często występują również wpisy odnoszące się do dziedziczenia gruntów, co stanowi istotną pomoc przy weryfikacji poprawności powiązań w tworzonym drzewie genealogicznym. Jednocześnie informacje te mogą powodować trudności interpretacyjne ze względu na powtarzalność imion w kolejnych pokoleniach. W takich przypadkach szczególnie pomocne okazują się informacje uzyskane od żyjących członków rodziny, z którymi prowadzono rozmowy dotyczące historii i pochodzenia rodu.

Potencjał dokumentacji katastru austriackiego dla badań genealogicznych

DRZEWO GENEALOGICZNE WŁAŚCICIELI PARCELI 1074
(1874 - 2022)

Drzewo genealogiczne
źródło: archiwum własne

Slajd przedstawia przykładowe drzewo genealogiczne właścicieli parceli katastralnej nr 1074, opracowane na podstawie danych zgromadzonych wyłącznie w księgach gruntowych. Diagram obejmuje lata 1874–2022 i obrazuje kolejne pokolenia osób związanych z własnością badanej nieruchomości. Celem przedstawienia tego przykładu jest ukazanie, jak dużą wartość źródłową posiadają księgi gruntowe nie tylko w zakresie badań własnościowych, ale również w odniesieniu do badań genealogicznych i historycznych.

Podczas analizy wykazów hipotecznych odnaleziono jeden z najstarszych wpisów dotyczących badanej parceli. Wpis ten pochodzi z początkowego okresu funkcjonowania ksiąg gruntowych, które zaczęto zakładać od 1874 roku po reformie ksiąg gruntowych z 1871 roku. Co istotne, odnosił się on do sytuacji nabycia gruntu już w 1861 roku, co pozwoliło na odtworzenie wcześniejszych relacji własnościowych. Na podstawie kolejnych wpisów możliwe było prześledzenie procesu dziedziczenia oraz podziału majątku pomiędzy członków rodziny.

Parcela początkowo znajdowała się we władaniu jednej osoby, a następnie była sukcesywnie dzielona i przekazywana kolejnym pokoleniom potomków oraz innym członkom rodziny. W dokumentach odnaleziono liczne informacje dotyczące działów spadku czy współwłasności. Dane te umożliwiły odtworzenie powiązań rodzinnych i ustalenie ciągłości własności nieruchomości na przestrzeni prawie stu pięćdziesięciu lat.

Istotnym utrudnieniem podczas analizy dokumentów była powtarzalność imion w kolejnych pokoleniach. W przeszłości często nadawano dzieciom imiona po rodzicach lub dziadkach, co prowadziło do trudności interpretacyjnych. Jednak dzięki chronologicznemu charakterowi wpisów w księgach gruntowych możliwe było rozróżnienie poszczególnych osób oraz właściwe przyporządkowanie ich do odpowiednich pokoleń. Dodatkową pomocą były informacje uzyskane podczas rozmów z członkami rodziny oraz analiza innych dokumentów archiwalnych.

Drzewo genealogiczne przedstawione na ilustracji obrazuje zarówno relacje rodzinne, jak i ciągłość zmian własnościowych dotyczących parceli nr 1074. Schemat rozpoczyna się od najstarszych odnalezionych właścicieli nieruchomości, a następnie przedstawia kolejne generacje spadkobierców i współwłaścicieli. Widoczne są także związki małżeńskie oraz podziały majątku pomiędzy potomków. Opracowanie takiego zestawienia na podstawie samych ksiąg gruntowych potwierdza dużą wartość historyczną i genealogiczną tych dokumentów oraz ich przydatność w badaniach nad historią rodzin i lokalnych społeczności.

Literatura:

1. Dekret, 1817: Patent cesarza Franciszka I o podatku gruntowym z 23 grudnia 1817 r.
2. Ustawa, 1869: Ustawa z 24 maja 1869 r. o regulacji podatku państwowego
3. Ustawa, 1871: Powszechna ustawa o księgach gruntowych z dnia 25 lipca 1871 r.
4. Ustawa, 1874: Ustawa z 20 marca 1874 r. o założeniu i wewnętrznym urządzeniu ksiąg hipotecznych w Galicji
5. Ustawa, 1883: Ustawa z 23 maja 1883 r. o utrzymaniu w ewidencji katastru podatku gruntowego
6. Dekret, 1955: Dekret z 1955 r. o ewidencji gruntów i budynków
7. Fedorowski W., 1974. Ewidencja gruntów. Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych.
8. Maksyś M., 1926. Zbiór ustaw, rozporządzeń i instrukcji mierniczych w streszczeniu, obowiązujących na obszarach byłej Galicji.
9. Hanus P., 2007. Wykorzystanie dokumentacji byłego katastru austriackiego do regulacji stanu prawnego nieruchomości. *Geomatics and Environmental Engineering*, Volume 1, Number 4.
10. Nowak D., 2026. Austriackie katastry gruntowe na terenie Galicji. Metryka józefińska (1785-1789), metryka franciszkańska (1819-1820) i stały kataster galicyjski (1844-1854). Studium źródłoznawcze. Wydawnictwo Ruthenus, ISBN 978-83-8395-079-2.
11. Stoksikówna J., 1975. Galicyjski kataster gruntowy, jego geneza, dzieje i spuścizna aktowa. *Archeion*, t. LXIII.

**V Akademia Kartografii i Geoinformatyki
„POLSKA KARTOGRAFIA I GEOINFORMATYKA
NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ”**

Wrocław, 21-22 maja 2026r.

Politechnika
Wroclawska

Wydział Geoinżynierii,
Górnictwa i Geologii